

24.06.2014

POL-2014-6134

Liikenne- ja viestintäministeriö

POLIISIHALLITUKSEN LAUSUNTO: HE AJOKORTTILAIN JA ERÄIDEN MUIDEN LAKIEN MUUTTAMISEKSI

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa ajokorttilain ja eräiden muiden lakien muutosesitykseen. Poliisihallitus on pyytänyt poliisilaitoksilta ja Keskusrikospoliisilta lausuntoa asiassa. Pääosin esitykseen on suhtauduttu myötämielisesti.

Esityksessä ehdotetaan, että Liikenteen turvallisuusvirasto myöntäisi ajokortit ja ajokorttiluvat sekä opetusluvut, moottoripyörän harjoitusluvut, liikenneopettajaluvat, kuljettajan ammattipätevyyskortit, taksinkuljettajien ajoluvat ja vammaisen pysäköintiluvat, jotka kuljettajan ammattipätevyyskorttia lukuun ottamatta myöntää voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti poliisi. Poliisi vastaisi edelleen ajoterveyden ja ajokunnon valvonnasta sekä määräisi ajokieltoon ja peruuttaisi ajokorttilupaa lukuun ottamatta muut luvat. Muutokset ehdotetaan tulemaan voimaan vuoden 2016 alusta.

Lisäksi ehdotetaan, että toimivalta ajoterveyttä koskevien tarkempien oikeusnormien antamiseen siirtyisi sosiaali- ja terveysministeriöltä Liikenteen turvallisuusvirastolle. Esitykseen sisältyy ehdotuksia ajokorttimenettelyn kehittämiseksi muutenkin kuin toimivaltamuutosten johdosta. Esityksessä ehdotetaan muun muassa luovuttavaksi erillisen lyhytaikaisen ajokortin käytöstä. B-luokan ajokortti annettaisiin 15 vuodeksi ehdolla harjoitteluvaiheen ja syventävän vaiheen suorittamisesta määräajassa.

Poliisihallitus kannattaa esitettyä toimivallan muutosta ja pitää sitä yhdenmukaisena esimerkiksi vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelman kanssa, jonka eräänä tavoitteena on, että viranomaiset määrittelisivät ydintehtävänsä ja keskittyisivät niihin. Poliisihallitus on ollut mukana toimivallan siirtoon liittyvässä arviointi- ja lainvalmistelutyössä.

Poliisihallitus haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota joihinkin seikkoihin.

Taloudelliset vaikutukset

Hallituksen esityksen taloudellisissa vaikutuksissa mainitaan kohdassa 4.1 Taloudelliset vaikutuksen kansalaisille, että poliisi käyttää siirron kohteena olevaan toimintaa 100-130 henkilötyövuotta, mutta Trafín työmäärä lisääntyisi ainoastaan 10-15 htv:lla. Tällä arvioidaan olevan vaikutusta lupien hintoihin. Poliisihallituksen käsityksen mukaan esitetyt resurssiarviot antavat harhaanjohtavan kuvan uuden toimintamallin taloudellisista vaikutuksista.

Poliisihallituksen käsityksen mukaan kohtaa tulisi täsmentää kertomalla, että Trafain arvioima resurssi sisältää ainoastaan ne osat lupaprosessia, jossa tarvitaan viranomaisen valtuuksia eli jossa viranomainen käyttää julkista valtaa. Tällaisia tehtäviä ovat muun muassa se lupaharkinta, jossa luvan myöntämisen edellytyksenä on soveltuvuusharkinta. Muun osan lupamennettelystä, muun muassa asiakaspalvelun kokonaisuudessaan sekä suurimman osan asian käsittelystä ja -hallinnasta, Liikenteen Turvallisuusvirasto aikoo hankkia yksityiseltä palveluntarjoajalta julkisena hankintana.

Liikenteen turvallisuusvirasto on vastaavaan tapaan aiemmin hankkinut julkisena hankinta esimerkiksi kuljettajantutkinnoista vastaavan palveluntarjoajan. Poliisihallituksen käsityksen mukaan Liikenteen Turvallisuusvirastolla on kokemusperäistä tietoa siitä, millaisen suuruusluokan hankinnasta on kysymys hankinnan arvolla mitattuna. Tätä arviota hankinnan arvosta lisätynä Trafille muuten aiheutuvilla kustannuksilla (mm. lisätv-tarve) tulisi verrata esimerkiksi poliisiin liikenteeseen liittyvistä luvista saamiin suoritemaksuihin, jolloin saataisiin oikeampaa tietoa siitä, onko esitetty toimintamalli nykyiseen verrattuna taloudellisesti edullinen. Poliisin suoritemaksut perustuvat valtion maksuperustelain mukaisesti kustannusvastaavuuden periaatteeseen eli tuotot vastaavat toiminnasta aiheutuvia kokonaiskustannuksia.

Ajokortista henkilöllisyyttä osoittavana asiakirjana

Vielä nykyisinkin ajokorttia käytetään usein henkilöllisyyttä osoittavana asiakirjana huolimatta sen myöntöprosessin puutteista hakijan tunnistamisen osalta. Toimivallan siirtyessä Liikenteen turvallisuusvirastolle, joka ulkoistaa asiakaspalvelun yksityiselle palveluntuottajalle, ajokortin luotettavuus henkilöllisyyden osoittajana heikkenee vielä entisestään. Poliisihallituksen käsityksen mukaan ajokorttilain muutoksen yhteydessä tulisi arvioida, edellyttääkö toimivallan muutos ajokortin aseman uudelleenarviointia myös vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja varmennepalveluista (617/2009) annetun lain 17 §:n osalta. Lisäksi ajokortin heikkoutta henkilöllisyyden varmistamisessa tulisi tuoda aktiivisesti esille sekä sidosryhmille että yleisölle suunnattavassa tiedottamisessa.

Eräitä asiakysymyksiä

Alkoholin ja muiden päihteiden jatkuva väärinkäyttö ajokorttiluvan myöntämisen esteenä: Ehdotuksessa esitetään kumottavaksi ajokorttilain 12 §:n 1 momentin toinen kohta, jonka mukaan ajokorttiluvan myöntämisen edellytyksenä on, ettei kuljettajaa voida alkoholin tai muun päihteen jatkuvan väärinkäytön vuoksi katsoa liikenteelle vaaralliseksi. Nykyisessä ajokorttimenettelyssä poliisi tarkistaa päihteisiin liittyvän väärinkäyttöepäilyn lääkärintoiminnan lisäksi poliisin rekistereistä tarkastellen muun muassa juopumuspidätyksiä ja huumausaineiden käyttörikoksia. Näiden tarkastusten perusteella esiin tulee vuosittain noin 500 tapausta, joissa poliisi pyytää päihteiden väärinkäytöstä asiakkaalta lisäselvityksiä ennen ajokorttiluvan myöntämistä. Nyt ehdotettu säännöksen kumoaminen johtaa siihen, että esimerkiksi huumausainetaustainen henkilö voi saada ajokortin.

Perusteluiden mukaan yllä kuvattu päihteiden käyttö olisi osa ajoterveyden edellytysten arviointia. Jatkossa luvan myöntäjä tekisi arvioin pelkästään lääkärinlausunnon perusteella. Poliisilla olisi edelleen toimivalta määrätä henkilö ajokieltoon terveydellisten edellytysten puuttumisen vuoksi. Päihteiden väärinkäyttö voi kuitenkin tulla esille vasta onnettomuustilanteessa, jolloin peruuttamattomia vahinkoja on jo mahdollisesti tapahtunut.

Poliisihallitus ei kuitenkaan vastusta esitettyä muutosta, mutta esittää, että päihteiden väärinkäyttämisen selvittämiseksi korostettaisiin ajokorttilain 21 §:n lääkärin ilmoitusvelvollisuutta niin, että päihteiden jatkuva väärinkäyttö mainittaisiin säännöksessä erikseen. Lisäksi Poliisihallitus esittää, että nuorison terveystodistus ei enää olisi riittävä selvitys ajoterveydestä ensimmäistä auton ajokorttilupaa haettaessa.

Harjoittelu- ja syventävän vaiheen laiminlyöntiin liittyvä menettely: Ehdotuksen mukaan lyhytaikaisesta ajokortista luovuttaisiin ja ajokortin saisi suoraan 15 vuodeksi. Harjoittelu- ja syventävävaihe pitäisi kuitenkin suorittaa nykyiseen tapaan, ja sen laiminlyöminen rangaistaisiin ajokorttirikkomuksena, joka luettaisiin niihin toistuviin rikkomuksiin, joiden johdosta poliisi voi määrätä ajokiellon. Ajokielto on voimassa vähintään kuukauden, mutta enintään kuusi kuukautta, jonka jälkeen ajokortti on palautettava. Nyt ehdotettu malli tarkoittaisi sitä, että henkilö saisi ajokortin takaisin ajokiellon jälkeen, vaikka harjoittelu- ja syventävä vaihe olisivat edelleen suorittamatta.

Poliisihallituksen käsityksen mukaan harjoittelu- ja syventävän vaiheen suorittamatta jättäminen tulisi olla toistaiseksi ajokieltoon määräämisen perusteena, jolloin ajokortin voisi palauttaa em. vaiheiden suorittamisen jälkeen. Tähän sisältyy se ongelma, ettei em. vaiheita voi suorittaa ilman ajo-oikeutta. Hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyyn malliin sisältyy kuitenkin se haaste, ettei harjoittelu- ja syventävää vaihetta ole välttämätöntä suorittaa lainkaan, jos hyväksyy sen tosiseikan, että silloin tällöin voi joutua muutamaksi kuukaudeksi ajokieltoon. Tehokasta pakotetta vaiheiden suorittamiseen ei olisi.

Joitain esille nousseita käytännön seikkoja poliisilaitosten lausunnoista: Taksinkuljettajan ajoluvan hakijoista merkittävä osa on ulkomaan kansalaisia. Tulisi harkita, tulisiko tällaisissa tapauksissa tarkistaa myös hakijan oleskeluoikeus Suomessa nykyiseen tapaan. Lisäksi on huomattava, että näissä tapauksissa myös poliisin rekisteritiedot henkilön sopivuudesta ovat vaillinaiset.

Tiedonkulku Trafilta poliisille tulisi varmistaa tilanteessa, jossa henkilölle myönnetään vammaisen pysäköintilupa ja on epäiltävissä, ettei henkilön terveydentila enää täytä hänellä olen ajokortin terveysvaatimuksia.

Myös menettely niissä tilanteissa kaipaa täsmentämistä, joissa poliisi voi ajokorttilain 72 §:n 2 momentin mukaan määrätä väliaikaisen ajokiellon päättymään ja määrätä valvotun ajo-oikeuden ennen käräjäoikeuden päätöstä. Tulisiko poliisin myöntää edellytysten täytyttyä väliaikainen alkolukkoajokortti ja samalla tilata varsinainen kortti. Ylipäänsä arkaluonteisia tietoja käsiteltäessä tilannetta tulisi arvioida myös henkilön yksityisyyden suojan näkökulmasta. Esimerkiksi alkolukkoajokorttiasiaassa tulisi miettiä onko

tarpeen, että henkilö asioi yksityisellä palveluntuottajalla ennen tuomioistuimen ratkaisua, tai että hän on ylipäänsä velvollinen ilmaisemaan henkilöön tai terveydentilaansa koskevia tietoja yksityiselle palveluntuottajalle. Samankaltaista harkintaa tulisi tehdä vammaisen pysäköintilupaprosessia mietittäessä

Ulkomaalaista ajokorttia suomalaiseen ajokorttiin vaihdettaessa syntyy tilanteita, joissa poliisi epäilee ulkomaalaista ajokorttia väärennetyksi. Tällöin poliisi kirjaa asiasta rikosilmoituksen, ottaa vääräksi epäilemänsä ajokortin haltuunsa ja lähettää se tutkittavaksi Keskusrikospoliisin rikostekniseen laboratorioon. Asiakirjan aitoustutkimusta ei voida missään tilanteessa tehdä, ellei tutkijalla ole alkuperäinen asiakirja hallussaan. Jäljennöksen perusteella tutkimusta ei voida tehdä. Jotta jatkossakin vääräksi epäillyt asiakirjat voitaisiin toimittaa tutkittavaksi, Liikenteen turvallisuusviraston virkamiehellä pitäisi olla oikeus ottaa vääräksi epäilemänsä ajokortti pois sen haltijalta ajokorttimenettelyn yhteydessä.

Poliisijohtaja

Seppo Kolehmainen

Lupahallintopäällikkö

Minna Gråsten

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Aspo-asianhallintajärjestelmässä. Poliisihallitus 24.06.2014 klo 13.36. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi

Sisäministeriön poliisiosasto